

Чевганова В.Я.,
к.е.н., професор,
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка,
м. Полтава
Міняйленко І.В.,
старший викладач,
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка,
м. Полтава

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

У статті систематизовано чинники, що впливають на ефективне використання потенціалу регіону. Розглянуто поняття інвестиційного клімату. Визначено проблеми формування інвестиційного клімату та його взаємозв'язок із потенціалом розвитку.

Ключові слова: *інвестиційний клімат, потенціал розвитку, види потенціалу розвитку, чинники впливу*

Постановка наукової проблеми. Основною умовою досягнення довготривалих, позитивних темпів економічного зростання, як реального сектора економіки, так і окремих підприємств, є активна інноваційна та інвестиційна діяльність. Зважаючи на те, що активізація інноваційно-інвестиційної діяльності належить до системних питань макроекономічного розвитку, вирішення яких має здійснюватися насамперед на державному рівні, дослідження теоретичних і практичних питань формування державної інноваційно-інвестиційної політики є досить важливим для сучасної науки та сприяє ефективному використанню потенціалу розвитку регіону.

Аналіз останніх досліджень. У економічній літературі існує широкий спектр визначень інвестиційного клімату, методів його обчислення та їх вплив на формування потенціалу розвитку [1], найбільш змістовним є наступне визначення.

Інвестиційний клімат – це середовище, в якому протікають інвестиційні процеси. Воно формується під впливом політичних, економічних, юридичних, соціальних і інших чинників, що визначають умови формування та ефективного використання потенціалу розвитку в регіоні та ступінь ризику інвестицій в інновації [3].

На регіональному рівні інвестиційний клімат виявляється через двосторонні відносини підприємницьких структур, банків, профспілок, органів влади і інших учасників процесу. На цьому рівні конкретизується узагальнена оцінка інвестиційного клімату в ході

реальних економічних, юридичних, культурних контактів інвестора і середовища, яке враховує складові потенціалу розвитку регіону.

Забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залишається питанням стратегічної важливості, від реалізації якого залежить ефективне використання потенціалу розвитку регіону, ефективність залучення в міжнародний поділ праці, можливості модернізації на цій основі національної економіки.

Проблемам покращення інвестиційного клімату на державному рівні увага приділяється ще з 1991 року. На сьогодні в Україні вже створено правове поле для здійснення інвестиційної діяльності. Зокрема, ця сфера діяльності регулюється низкою Законів України ("Про інвестиційну діяльність", "Про режим іноземного інвестування" тощо), понад 10 Указами Президента, а також Постановами та Розпорядженнями Кабінету Міністрів України.

Згідно цих нормативно-правових актів, в Україні передбачено рівні права і гарантії захисту інвестицій для всіх суб'єктів інвестиційної діяльності. Водночас на захист іноземних інвестицій та формування умов для міжнародної інвестиційної діяльності додатково спрямовано ратифікацію Вашингтонської Конвенції про порядок вирішення інвестиційних суперечок між державами та іноземними особами і угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій, які підписані з 70 країнами світу [2].

Між тим, попри суттєві зусилля у формуванні відповідних організаційно-економічних та правових засад зміцнення інвестиційного клімату, міжнародними експертами відзначається зниження інвестиційної привабливості України, незважаючи на її високий потенціал розвитку.

Вирішуючи задачу створення позитивного інвестиційного клімату, важливо мати на увазі, що глобалізація економіки, розширюючи доступ до інвестиційних ресурсів, що є в світі, тим самим неминуче загострює конкуренцію між їх реципієнтами. Відповідно, якщо необхідно збільшити обсяг зовнішніх інвестицій, то потрібно створити кращі умови, ніж у конкурентів. При цьому мова йде не тільки про зарубіжні, але і про національні інвестиційні ресурсу, «витік» яких за кордон означає, що у власній країні «клімат» для них менш сприятливий.

Серед проблем ефективного використання потенціалу розвитку та формування позитивного інвестиційного клімату виділяються наступні три критично важливі позиції.

По-перше, це низька легітимність відносин власності, що склалися, на капітал, у зв'язку з чим необхідне введення безумовних правових гарантій, направлених на захист власності, придбаної в результаті приватизації. Звичайно, це не відміняє необхідності відновлення соціальної справедливості, якщо вона порушувалася в ході

приватизаційної компанії. Проте все це не повинно вести до руйнування успішно функціонуючих підприємницьких структур.

По-друге, слід вказати на штучне заниження інвестиційного капіталу економіки, викликане неефективним механізмом використання наявного потенціалу і переважно фіскальною спрямованістю механізму оподаткування. При цьому обидва названі механізми у разі їх переналагодження здатні виступити дієвими важелями оптимізації галузевих і територіальних параметрів інвестиційного клімату, а також стимулювання інноваційної активності. Особливо ж слід виділити відновлення податкових пільг на реінвестований прибуток підприємств, а також податкових пільг для малого, середнього і венчурного бізнесу. Очевидно, що встановлення податкових пільг необхідно поєднувати з галузевими і територіальними преференціями відповідно до вибраних пріоритетів розвитку.

По-третє, не можна не відзначити адміністративні бар'єри, що перешкоджають підприємницькій діяльності і її розвитку (перш за все – на регіональному і місцевому рівнях); їх усунення повинне стати однією з найважливіших цілей для уряду країни. Для залучення ж капіталів з-за кордону додатково необхідні стабільні умови здійснення іноземних інвестицій, рішення питання про надання зарубіжним інвесторам різного роду преференцій, та інше.

Досить важливе питання стосується використання можливостей державних засобів масової інформації, перш за все електронних, для «тиражування» відомостей про позитивні приклади підприємницької діяльності основних власників, пропаганди її високої суспільної корисності; це – чинник поліпшення такої складової інвестиційного клімату, як суспільне відношення до підприємництва. Мова також повинна йти про розміщення в ЗМІ баз даних про інвестиційно-привабливі проекти і про створення позитивного інвестиційного образу країни в національному і глобальному інформаційних просторах.

Формулювання цілей статті. Формування позитивного інвестиційного клімату, вимагає взаємної узгодженості відмічених заходів в часі і просторі. А це припускає виділення у складі інвестиційної програми того або іншого рівня особливої підпрограми формування інвестиційного клімату, необхідного для її (інвестиційної програми) реалізації. Подібна підпрограма, повинна бути направлена на реалізацію не тільки загальних вимог до формування позитивного інвестиційного клімату, але і конкретних пріоритетів потенціалу розвитку регіонів України – шляхом створення у відповідних галузях або на територіях кращих умов інвестування, зокрема на основі приватного та державного партнерства. Тому доцільно сформувані головні чинники впливу на формування та ефективне використання потенціалу розвитку регіону, які враховують інноваційно-інвестиційні складові.

Виклад основного матеріалу. Змістом інвестиційної привабливості, інвестиційного клімату регіонів та чинників його потенціалу розвитку є:

а) складові потенціалу – об'єктивні передумови, відкритість регіону для інвестицій, тобто насиченість території факторами, які можуть бути виражені кількісно;

б) ризик – умови діяльності інвесторів з погляду можливості втрати інвестицій і доходу від них.

Інтегрований інвестиційний ресурсний чинник у суспільному відтворенні діє в системі науково-технічних, технологічних, підприємницьких, інформаційних, організаційних, управлінських і інших чинників-ресурсів, що знаходяться в узгодженій взаємодії в часі та просторі. З одного боку, інвестиційний клімат повинен бути стабільним, протягом тривалого часу, а з іншого – достатньо гнучким, таким, що враховує зміни відносно чинників потенціалу розвитку.

Потенціал регіону – це сукупність об'єктивних економічних, соціальних і природно-географічних та інших чинників, що сприяють залученню інвестицій на рівні регіону.

Ризик представляє вірогідність неповної реалізації потенціалу регіону зважаючи на наявність в ньому негативних умов господарської діяльності, що формують вірогідність втрати інвестицій, наявних ресурсів або доходу від них.

Класифікувати чинники, що впливають на потенціал розвитку регіонів, можна за тривалістю дії (незмінні чинники, повільно змінні чинники, швидко змінні чинники) і за напрямом впливу (чинники ресурсного потенціалу, чинники некомерційного ризику, чинники інноваційно-інвестиційної активності).

На основі аналізу основних регіональних досліджень було визначено несистематизований перелік основних показників, за якими можна зробити висновки щодо рівня потенціалу розвитку регіону [3]. Даний перелік містить:

1. Щільність залізниць на тис. км² території, км.
2. Щільність автодоріг з твердим покриттям на тис. км² території, км.
3. Забезпеченість населення домашніми телефонними апаратами мережі загального користування або що мають на неї вихід, на 100 сімей, шт.
4. Вартість основних фондів на транспорті, грн.
5. Вартість основних фондів в промисловості, грн.
6. Вартість основних фондів в будівництві, грн.
7. Наявність великих транспортних вузлів (аеропорти, морські порти) державного значення в регіоні.
8. Об'єм роздрібного товарообігу, грн.
9. Середньомісячна заробітна плата, грн.
10. Споживчі витрати з розрахунку на душу населення, грн.

11. Індекс споживчих цін до попереднього року, %
12. Загальний об'єм промислового виробництва, грн.
13. Частка продукції паливної промисловості в загальному об'ємі промислової продукції.
14. Загальна площа земель, км².
15. Частка земель с/г призначення в загальній площі земель.
16. Частка земель лісового фонду в загальній площі земель.
17. Ліміт використання водних ресурсів, м³.
18. Платежі за користування надрами, грн.
19. Лісові збори і орендна плата за користування лісовим фондом, грн.
20. Платежі, пов'язані з користуванням водними об'єктами, грн.
21. Валовий регіональний продукт, грн.
22. Чисельність економічно активного населення, чол.
23. Капітальні вкладення в кошторисних цінах, грн.
24. Частка населення з вищою освітою.
25. Чисельність безробітних, зареєстрованих у службі зайнятості, чол.
26. Кредитні вкладення в народне господарство всього, грн.
27. Довгострокові кредитні вкладення, грн.
28. Загальна сума статутного капіталу комерційних банків, грн.
29. Залишки внесків в комерційних банках, грн.
30. Зміна кількості прибутків/збитків підприємств від усіх видів господарської діяльності, грн.
31. Об'єм іноземних інвестицій, дол. США.
32. Число зареєстрованих злочинів на тис. осіб населення.
33. Все наявне населення, осіб.
34. Частка незайнятих трудовою діяльністю громадян, що шукають роботу, у загальній чисельності населення, %.
35. Частка сімей, що знаходяться за межею бідності, %.
36. Заборгованість по оплаті праці, грн.
37. Кількість учасників мітингів, чол.
38. Частка збиткових підприємств, %.
39. Заборгованість по позиках банків всього, грн.
40. Заборгованість по позиках банків прострочена, грн.
41. Кредиторська заборгованість, грн.
42. Дебіторська заборгованість, грн.
43. Скидання забруднених стічних вод, млн. м³ на км².
44. Утворення токсичних відходів, т.
45. Фактичний викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел, т.
46. Територія регіону, км².

Виходячи з даних чинників була проведена їх систематизація, яка відображає три основні групи чинників.

I. Чинники, що впливають на рівень потенціалу розвитку регіонів.

Потенціал розвитку враховує основні макроекономічні характеристики, насиченість території чинниками виробництва, споживчий попит населення і тому подібне.

1. Природно-географічний потенціал представляє сукупність ресурсно-сировинного потенціалу і географічного розташування регіону.

Ресурсно-сировинний потенціал регіону – частина сукупності природних ресурсів, які при даному рівні економічного і технічного розвитку суспільства і дослідження території можуть бути використані в господарській або іншій діяльності людства, в даний час та в перспективі.

Інтегральний показник ресурсно-сировинного потенціалу регіонів визначається як зважена сума економічних оцінок окремих компонентів потенціалу – мінеральних, водних, земельних, лісових і рекреаційних ресурсів. Для визначення цілей розвитку регіону є досить важливий ресурсно-сировинний потенціал, оскільки він характеризує середньозважену забезпеченість балансовими запасами основних видів природних ресурсів.

Для оцінки ресурсно-сировинного потенціалу регіону найбільший інтерес представляють ресурси, приведені в табл. 1.

Таблиця 1

Складові ресурсно-сировинного потенціалу регіону

Вид ресурсно-сировинного потенціалу	Види ресурсу
Мінерально-сировинний	Паливно-енергетичні: нафта, природний газ, вугілля, торф, горючі сланці; Металорудні: руди чорних, кольорових, рідкісних і благородних металів; Нерудні: апатити, фосфорити, слюда, графіт, азбест, будівельна сировина
Водний	Водопостачання; Гідроенергетика; Рибне господарство
Лісовий	Виробництво деревини; Полювально-промисловий потенціал
Рослинний	Запас гумусу в ґрунті; Вміст білку в основній продукції оброблюваних сільськогосподарських культур

У даний час виявлені, розвідані і заздалегідь оцінені великі запаси корисних копалин. Україна, яка займає всього 0,4 % земної суші, де проживає 0,8 % населення планети, має в своїх надрах 5 % мінерально-сировинного потенціалу світу.

В Україні розвідано 20 тис. родовищ та 111 видів корисних копалин (за даними УНІАН – 200 видів корисних копалин, 120 з яких використовує людство сьогодні). З них 7807 родовищ, 94 видів корисних копалин мають промислове значення. Найбільше економічне значення мають кам'яне вугілля, нафта і газ, залізні і марганцеві руди, сірка, кам'яна і калійна солі, нерудні будівельні матеріали, мінеральні води. Їх родовища знаходяться у різних геологічних регіонах України [5]. За розвіданими запасами деяких корисних копалин Україна випереджає РФ, США, Великобританію, Францію, ФРН, Канаду та інші. Зокрема, за запасами і видобутком залізних, марганцевих, титаноцирконієвих руд, багатьох видів неметаломісткої сировини Україна в кінці ХХ ст. займала провідне місце серед країн СНД, Європи і світу.

Географічне положення регіону багато в чому визначається наявністю у регіону виходів до морських транспортних шляхів, меж з іншими державами.

На сучасному етапі економічного розвитку України найбільш, інвестиційно-значущими є мінерально-сировинний, лісовий та рослинний потенціали.

2. Трудовий потенціал

Однією з основних складових трудового потенціалу є демографічний потенціал регіону. Останні п'ятнадцять років величина цього показника невідмінно зменшується. На території України населення розміщене нерівномірно. У східних областях і в Дніпропетровській області висока середня щільність населення пов'язана з великою кількістю міст, зокрема дуже великих, що утворилися у процесі швидкої індустріалізації цих регіонів. У західних областях відносно висока густина населення пов'язана з високою середньою густиною сільського населення, що склалося історично.

Найнижча середня щільність населення в поліських (Чернігівська, Житомирська, Рівненська, Волинська) та степових (Херсонська, Кіровоградська) областях. У них незначна кількість великих та середніх міст і низька густина сільського населення. Зумовлена така ситуація природними умовами (заболоченістю на Поліссі, дефіцитом вологи у степовій зоні), а також тим, що активне нове освоєння південних районів почалося тільки наприкінці ХVІІІ ст. Позначилися на густоті населення, особливо в межах лісостепової зони, великі втрати населення в результаті війн, депортацій та штучних голодоморів ХХ століття.

Для потенційного інвестора важливою є не тільки кількісна, але і якісна складова робочої сили. До якісних характеристик може бути віднесений рівень професійної підготовки населення регіону й освіти, вік, стан здоров'я.

Важливими напрямками в області вивчення трудового потенціалу є такі показники, як загальна кількість економічно-активного населення,

середньомісячна оплата праці, кількість безробітного населення, що займається пошуками роботи (за даними служби зайнятості), віковий склад працюючого і безробітного населення, з виділенням осіб передпенсійного віку і професійний склад безробітних. Таким чином, при оцінці трудового потенціалу регіону важливим є облік таких чинників як: наявність трудових ресурсів, професійно-освітній рівень трудових ресурсів, наявність кваліфікованої робочої сили.

3. Виробничий потенціал характеризує стан виробничої сфери регіону.

У рамках оцінки виробничого потенціалу регіону визначається валовий регіональний продукт (ВРП), що представляє різницю між сумою випуску і сумою проміжного споживання.

Основними напрямками дослідження, що проводиться в рамках оцінки виробничого потенціалу регіону, є: оцінка виробничих потужностей; придатність їх до переоснащення; визначення наявного та необхідного для організації ефективного виробництва устаткування; оцінка виробничої інфраструктури. Крім того, оцінці підлягає ефективність використання ресурсів підприємств регіону в розрізі продуктивності праці за провідними галузями господарської спеціалізації (промисловість або сільське господарство) та фондівддачі.

Важливим моментом у формуванні виробничого потенціалу є особливості галузевої спеціалізації підприємств регіону. Прогресивні структурні зміни припускають, що виробництва, які вже морально застарілі, йдуть на спад, а нові перспективні – на підйом. На думку багатьох авторів, не можна говорити ні про яку прогресивну та структурну перебудову, якщо зниження спостерігається буквально у всіх видах виробництва.

Важливим критерієм розвитку економіки регіону є також структура імпорту і експорту. Найбільш сприятливим вважається переважання в експорті наукоємної продукції та продукції високого ступеня обробки. Для імпорту раціональним є ввезення на територію регіону машин і устаткування, оскільки це по суті – вкладення в засоби виробництва.

4. Інноваційний потенціал представляє рівень розвитку науки і впровадження досягнень науково-технічного прогресу в регіоні.

У переважній більшості випадків розвиток науково-технічного потенціалу перетворюється на один з найбільш важливих елементів відтворювального процесу. Причому розвиток регіонів, що застосовують наукові досягнення, здійснюється інтенсивним шляхом.

5. Інституційний потенціал представляє ступінь розвитку провідних інститутів ринкової економіки.

Від ступеня розвитку інституційної сфери регіону залежить ефективність і надійність обміну на товарному, ресурсному, фінансовому ринках.

Важливими характеристиками є особливості місцевого законодавства в області оподаткування, регіонального регулювання підприємництва, наявність специфічних регіональних норм і правил, протекціонізм місцевого підприємництва.

У рамках формування інституційного потенціалу найважливішими напрямками є: захист прав власності та вдосконалення корпоративного управління; вирівнювання умов конкуренції; регулювання економіки; поліпшення інформаційного забезпечення бізнесу, реформування бухгалтерського обліку і статистики.

Необхідним атрибутом зростання економіки, є наявність фінансових ринків та інститутів що динамічно розвиваються. Ключовими елементами побудови фінансової системи, адекватної потребам сучасної економіки, є:

- а) реформування банківського сектора;
- б) розвиток фондового ринку і інвестиційних інститутів;
- в) розвиток ринку страхових послуг [1].

6. Інфраструктурний потенціал представляє економіко-географічне положення регіону та його інфраструктурну забезпеченість [4]. Це один з важливих чинників, що впливає на рішення інвестора і забезпечує можливість постачання електроенергією і газом, водою та іншими ресурсами виробництва. Наявність аеропортів і портів обумовлює забезпеченість виробництва інвестора – сировиною, запчастинами і можливістю регулярного експорту продукції. Стан залізниць і автодоріг, річкових шляхів сполучення також береться до уваги. Враховується і те, як робочі можуть добиратися до місця роботи.

Інвестор може сприяти розвитку інфраструктури шляхом будівництва внутрішніх доріг, під'їзних шляхів, додаткових підстанцій на дизельному паливі і так далі. Проте основні комунікації повинні бути готові або створюватися урядом. Відсутність цього, враховуючи величезні витрати на створення інфраструктури, може послужити серйозною перешкодою. У деяких регіонах для залучення інвесторів створюються промислові зони, що надають інвесторові транспорт, зв'язок і тому подібне, а часто і побудовані приміщення, які надаються йому на пільгових умовах з можливістю подальшого викупу.

Інфраструктурний потенціал регіону залежить від економіко-географічного положення регіону; територіального розміщення регіону (близькість до зовнішніх меж, регіонів-постачальників і регіонів-споживачів); інфраструктурного освоєння, облаштування і забезпеченості регіону; розвитком системи комунікацій на даній території.

7. Фінансовий потенціал регіону.

У рамках цього показника визначається питома вага прибуткових і збиткових підприємств в регіоні. Також підлягає обліку рівень прибутковості підприємств, від яких залежить об'єм податкової бази регіону, що визначає прибуткову складову регіонального бюджету і, отже, можливість розвитку соціального сектора, інфраструктури регіону, соціальну стабільність та інше.

Важливими критеріями фінансового потенціалу є також об'єм кредитів, виданих комерційними банками суб'єктам підприємницької діяльності; об'єм депозитів населення в національній валюті; об'єм депозитів населення в іноземній валюті; об'єм депозитів юридичних осіб в національній валюті; об'єм депозитів юридичних осіб в іноземній валюті; питома вага довгострокових кредитів банківської системи.

8. Споживчий потенціал – це сукупна купівельна спроможність населення регіону.

Платоспроможний попит населення регіону представляє суму грошових коштів, які воно може направити на придбання товарів і послуг на даний момент часу. Структура платоспроможного попиту позитивно корельована з джерелами формування доходів населення: заробітною платою, дивідендами, рентними платежами, субсидіями (рис.1).

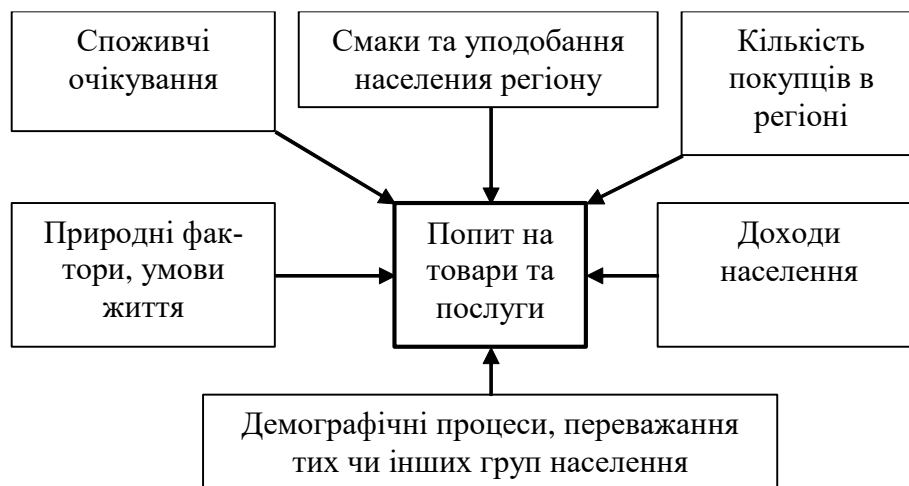

Рис. 1. Фактори, що впливають на попит на регіональному споживчому ринку

Дослідження Держкомстату з питання впливу рівня доходів населення на придбання товарів і оплату послуг у регіонах показало, що все більше посилюється диференціація регіонів за об'ємами роздрібно-товарообігу, що припадає на душу населення. Об'єм товарообігу залежить від рівня доходів населення.

Можливі два шляхи визначення величини платоспроможного попиту:

- перший, підсумовування доходів населення регіону за всіма напрямками з урахуванням схильності населення до заощаджень;
- другий, підсумовування об'ємів роздрібного товарообігу торгових організацій.

І у першого і у другого методу є недоліки. І для того, і для іншого шляху цим недоліком є невідповідність фактичних даних, даним бухгалтерської звітності, як наслідок ведення подвійної бухгалтерії. Визначення схильності населення до заощаджень оцінити достатньо складно, оскільки для українського ринку це виявляється не стільки в придбанні цінних паперів і рахунках в банках, а часто в придбанні іноземної валюти.

Більшість авторів методик визначення інвестиційного клімату та оцінювання потенціалу розвитку в регіоні йдуть іншим шляхом. Як правило, визначають загальний об'єм роздрібного товарообігу, включаючи громадське харчування в цінах відповідних років; темпи зростання товарообігу підприємств роздрібною торгівлі і громадського харчування у відсотках до попереднього року в порівняльних цінах; загальний об'єм платних послуг; загальний об'єм побутових послуг.

II. Чинники, що визначають рівень некомерційних ризиків.

1. Законодавчі ризики. Ризик інвестування як специфіка міжрегіонального підходу полягає в тому, що на територіях регіонів діє єдине загальнодержавне законодавче поле, видозмінюється в окремих суб'єктах під впливом регіонального законодавства, що регулює господарську діяльність в межах своїх повноважень.

Законодавство регулює інвестування в ті або інші види економічної діяльності, визначає порядок використання окремих чинників виробництва, впливає на ступінь ризику, тобто впливає на інвестиційний та виробничий потенціал регіону. Основними напрямками дослідження, в рамках оцінки законодавчого ризику регіону є: юридичні умови інвестування в ті або інші сфери або галузі; ступінь розвитку (стан) законодавчої бази; наявність механізмів гарантій та захисту інвестицій; порядок використання окремих чинників виробництва.

2. Політичні ризики, як вірогідність фінансових втрат для підприємств в результаті дії несприятливих політичних чинників в країні розміщення інвестицій. Це один з видів ризику, який характеризується слабкою диференціацією для регіонів.

Політичні ризики класифікуються на основі розділення подій, викликаних діями урядових структур у ході проведення певної державної політики, або силами, що знаходяться поза контролем уряду. У зв'язку з цим політичні ризики можна ділити на екстралегальні і легально-урядові (табл.2).

Класифікація політичних ризиків

	Екстралегальний ризик	Легально-урядовий ризик
Макроризик	Революція	Зміна інвестиційного законодавства
Мікроризик	Тероризм	Торгове регулювання

Основними чинниками, які необхідно взяти до уваги при оцінці політичного ризику є: розподіл політичних симпатій населення за наслідками останніх парламентських виборів; авторитетність місцевої влади; загальна оцінка стабільності законодавчих та виконавчих структур; розподіл влади між різними політичними групами і партіями, вплив опозиції регіональних політичних сил; вплив різних етнічних і релігійних груп, стан міжнаціональних відносин; обмежувальні заходи політичного характеру, необхідні для утримання влади.

3. Соціальні ризики. Крім загальноприйнятих аспектів аналізу соціального положення областей – населення, рівня і способу життя, – аналізу піддаються також соціальна інфраструктура і соціальне неблагополуччя (табл. 3).

Складові соціального ризику

Критерій	Складові
Населення	Чисельність і статеву вікову структуру, чисельність і структура сімей, міграція і розселення
Рівень і спосіб життя	Основні джерела і рівень доходів, купівельна спроможність, рівень та структура видатків і споживання
Соціальна інфраструктура	помешкання, транспорт і зв'язок, наука, культура і освіта
Соціальне неблагополуччя	безробіття, страйки, умови праці, рівень престижу

Найбільш негативно позначаються на інвестиційній привабливості та економічному зростанні безробіття, страйки, погані умови праці, великі скупчення біженців і вимушених переселенців, а також кризові ситуації, викликані стихійними лихами, екологічними і техногенними катастрофами, військовими діями, гострими міжнаціональними конфліктами.

4. Економічні ризики відображають негативні тенденції в економічному розвитку регіону, поточній економічній ситуації в цілому і залежать від багатьох чинників: ємності місцевого та світового ринків і можливості їх розширення; умов збуту і рівня цін на продукцію, послуги на місцевому, міжнародному ринках, а також об'єму імпорту аналогічних товарів і позиції постачальників-конкурентів; політики уряду за розвитком видів економічної діяльності; можливості

отримання коротко- та довгострокових кредитів на внутрішніх і світових ринках банківського позикового капіталу і капіталу небанківських фінансових структур; можливості мобілізації фінансових коштів за рахунок випуску цінних паперів; рівня інфляції в регіоні; конвертованості національної валюти; активності в реалізації економічних реформ.

5. Екологічний ризик відображає вірогідність виникнення і розвитку несприятливих природно-техногенних процесів, що супроводжуються, як правило, істотними екологічними наслідками. На регіональному рівні представляє інтерес оцінка величини загальних екологічних збитків від забруднення і погіршення навколишнього природного середовища, і, перш за все, атмосферному повітрю, водним ресурсам, біоресурсам, ґрунтам і земельним ресурсам.

6. Кримінальний ризик. Потенційних інвесторів цікавить інформаційна, економічна безпека, аналітика, рівень криміногенної обстановки в регіоні.

Основними напрямками дослідження криміногенної обстановки в регіоні є: рівень криміногенної небезпеки (злочинності) в регіоні; замовлені вбивства; корумпованість структур влади; рекет.

III. Інвестиційна активність (рис. 2) є позитивною ринковою реакцією і означає формування передумов для поліпшення інвестиційної привабливості. Ринкову реакцію неможливо виміряти кількісно, але за допомогою експертного підходу можна оцінити її з якісних позицій і використовувати як один з основних критеріїв при ранжируванні регіонів.

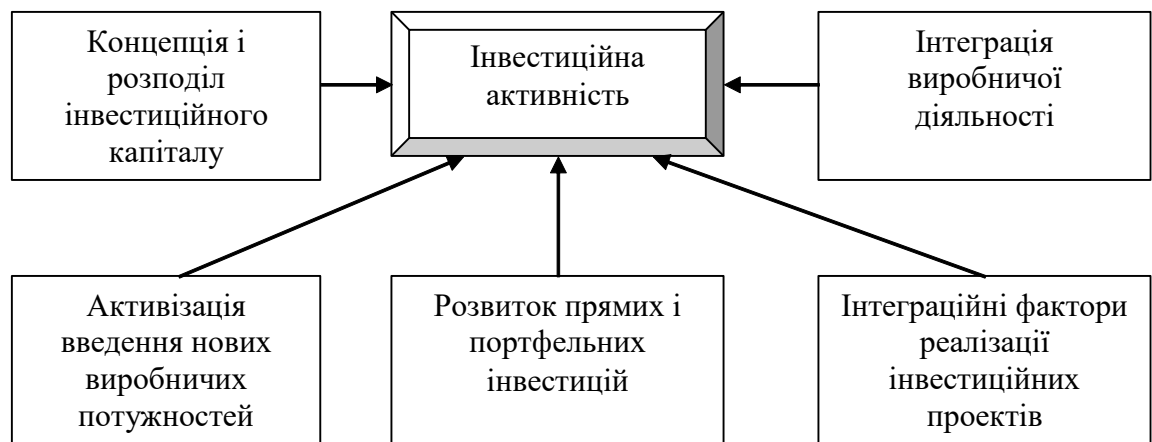

Рис. 2. Чинники інвестиційної активності

Таким чином, під чинником інвестиційної привабливості слід розуміти процес (явище, дія) переважно об'єктивного характеру, що впливає на інвестиційну привабливість, що визначають – прямо або побічно його територіальні особливості. Показники, що відображають інвестиційну активність, представлені в табл. 4.

Показники інвестиційної активності

Темпи росту	Темпи зниження
Введення нових потужностей	Питомих інвестиційних витрат
Економічного потенціалу підприємств	Енергоємності продукції
Концентрації капіталу	Матеріалоємності продукції
Інтенсивності реалізації інвестиційних програм	Скорочення термінів розробки і реалізації інвестиційних проектів

Це, наприклад, місце регіону в загальній системі територіальної організації країни, тип освоєння і рівень розвитку регіону, його економіко-географічне положення, природні ресурси, населення, структура, рівень розвитку і особливості господарства, інфраструктури, невиробничих галузей, споживання.

Висновки. У статті розглянуті всі необхідні чинники для визначення рівня потенціалу розвитку. Проте слід зазначити, що необґрунтовано велика кількість оцінюваних чинників позначається на вартості і якості відповідних розробок щодо організаційних заходів, пов'язаних з підвищенням інвестиційної привабливості, інноваційної активності та потенціалу розвитку регіону в цілому. У зв'язку з цим, вважаємо, що в основі організаційного механізму управління потенціалом регіону слід покласти найбільш значущі чинники, що впливають на потенціал розвитку, ризики та інноваційно - інвестиційну активність регіону.

Список використаних джерел

1. Асаул А.Н. Формирование инвестиционного климата (опыт Петербургского региона) / А.Н. Асаул // Экономика Украины. — № 4. — Киев, 2002.- с. 24-28
2. Гаврилюк О.В. Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України / О.В. Гаврилюк // Фінанси України. — 2008. — № 2 (147). — с. 68-81.
3. Асаул, А.Н. Систематизация факторов, характеризующих инвестиционную привлекательность регионов // Региональная экономика. Львів, — № 2. — 2004. — с. 14-20
4. Підвищення ефективності управління підприємством у контексті розробки антикризових заходів/ В.В. Шпакович// Формування ринкових відносин в Україні.—2010.—№4. — с.10-16
5. Сухоруков А. Проблеми підвищення інвестиційної активності регіонів // Економіка України. — 2005. — №8. — с.8-15

Summary. The article considers the factors, which influence on the effective use of the potential of the region. The concept of the investment climate is considered. The problems of formation of investment climate and its connection with development potential is determined.

Key words: investment climate, potential development, types of potential development, factors of influence.

УДК 339.94

*Lukasz Wsciubiak, PhD,
University of Economics and Business,
Poznan*

WHAT PATENT DATA TELLS US ABOUT POLISH-UKRAINIAN TECHNOLOGICAL COOPERATION?

This paper aims to answer the question: what is the current state of Polish-Ukrainian technological cooperation? The article presents an overview of available patent data from 2005-2014. In conclusion, the need for stimulating Polish-Ukrainian contacts through innovation policy instruments was also emphasized.

Key words: innovation, international cooperation, patent data.

Introduction

Innovation has already ceased to be a domain of single enterprises or scientific institutions. Increasing complexity of innovation processes and radical changes in the contemporary business environment force establishing and maintaining numerous relationships with various external entities. More and more often, innovation-related inter-organizational cooperation is carried out internationally.

During the transformation in Poland, a fundamental reorientation of international economic relations could be observed. Among others, this led to a gradual weakening of ties with partners from the countries of former USSR and intensifying the economic and technological cooperation with entities from Western Europe and other highly developed countries [1, p. 63-64]. Such trend has been deepened especially after Polish accession to the European Union. This may be also the result of the increasing presence of foreign companies in Poland. For example, in recent years a number of R&D centers of international corporations have been established in Poland [2, p. 158-164].

Nevertheless, Ukraine still remains a very important economic partner of Poland. Therefore, it seems reasonable to ask: what is the current state of Polish-Ukrainian technological cooperation? This paper attempts to formulate a response to this question, based on the patent data.